

מאוטהאוזן

(Mauthausen). מחנה ריכוז, שהוקם זמן קצר אחרי האנשלוס של אוסטריה, ליד מחצבת גרניט עזובה, כחמישה ק"מ מהעיירה מאוטהאוזן באוסטריה עילית. ב-16 במאי 1938 החלה העבודה במחצבות, ותחילה הועסקו בהן 30 עובדים אזרחיים. האסירים הראשונים הובאו למחנה ב-8 באוגוסט 1938 והועסקו בהקמת המחנה ובהפעלת המחצבה.

האסירים, סוגיהם ומספריהם

רוב האסירים שהובאו למחנה בשנה הראשונה לקיומו היו פושעים מועדים, והשאר 'א-סוציאליים'. כמעט כולם הועברו ממחנה דכאו, ולהם ניתנו כול עמדות הניהול במחנה. עם המשלוח הראשון הגיעו גם 80 שומרים, אנשי ס"ס מיחידת 'גולגולת המת' של דכאו, בסך-הכול הגיעו בשנת 1939 כ-1,100 אסירים.

רק במאי 1939 הגיעו למחנה האסירים המדיניים הראשונים, גם הם מדכאו. וזמן קצר אחר-כך הגיעו למחנה קבוצות אסירים מדיניים מבתי-כלא בצ'כיה. בסוף ספטמבר הגיעה למחנה 'פלוגת העונשין' של דכאו. בדצמבר 1939 הגיע מספר האסירים הכלואים במאוטהאוזן ל-2,666 כמעט כולם גרמנים.

במרצת שנת 1940 נרשמו ב'ספר המספרים' של המחנה (שבו נרשם כול אסיר חדש וכן נרשם המספר של מאוטהאוזן שניתן לו) כ-11,000 אסירים חדשים. חלקם הקטן היו אסירים גרמנים ממחנות זקסנהאוזן (1,032) ובוכנולד (300) שהועברו כולם לגוזן, המחנה המסונף הראשון של מאוטהאוזן. נוסף להם הגיע בשלושה משלוחים מספר לא ידוע של אסירים ספרדים רפובליקנים, שברחו ממשטרו של פרנקו ונתפסו בצרפת.

בשנת 1941 הגיעו שבעה משלוחים של אסירים ספרדים, ומספרם במחנה הגיע ל-7,241. הגיעו גם יהודים רבים עם קבוצות אסירים צ'כים. ב-12 במאי הגיעו יהודים ראשונים מהולנד. ב-20 באוקטובר הגיעו 4,205 שבויים רוסיים ראשונים, כ-2,000 מהם הועברו למחנה גוזן. בסך-הכול הגיעו בשנת 1941 18,000 אסירים חדשים למחנה. למרות הזרם הגדול של האסירים הגיע מספר האסירים במחנות מאוטהאוזן וגוזן גם יחד ל-11,135 בלבד, דבר המעיד על שיעור התמותה הגבוה של האסירים.

בשנת 1942 הגיעו נוסף לאסירים צ'כים, הולנדים, רוסיים (אזרחים ושבויים), ויוגוסלויים גם עצירים מצרפת, מבלגיה, מיוון ומלוקסמבורג. הגיעו גם אסירים מסוג חדש, שפוטים במעצר-מגן (Sicherheitsverwahrungs-Häftling, SV), שהועברו מבתי-סוהר שונים. משלוח ראשון של 218 אסירים שפוטים הגיע ב-26 בנובמבר מבית-הכלא רגנסבורג (Regensburg). בסך-הכול הגיעו 13,000 אסירים חדשים.

ב-19 באוגוסט 1942 פירסם רינהרד הידרוך צו ובו סווגו מחנות הריכוז לקטיגוריות. רק מאוטהאוזן וגוזן קיבלו את הסיווג החמור ביותר. לפי הצו יש לשלוח אליהם את 'כול האסירים במאסר מגן שאין סיכוי להחזירם למוטב, בעלי התנהגות פלילית וכדומה'.

זרם האסירים בני לאומים שונים נמשך כול שנת 1943, ובאותה שנה נרשמו 21,028 אסירים חדשים. ביניהם היו רק יהודים מעטים. אותה שנה נרשמו 8,334 אסירים בספרי הנספים של מחנות מאוטהאוזן וגוזן, ונוסף להם 147 שבויי מלחמה. אך היו גם קורבנות רבים שהוצאו להורג בפקודת הגסטפו מיד בהגיעם למחנה, והם כלל לא עברו את תהליכי הרישום.

בשנת 1944 גדל מאוד מספר האסירים שהגיעו למחנה. נבנו אז הרבה מחנות-בת (ראה רשימת המחנות העיקריים בטבלה) ונשלחו להם האסירים החדשים. מספר האסירים החדשים היה, על-פי הרישומים בספר המספרים, 65,645. מספר האסיר הגבוה ביותר שניתן בשנת 1944 היה 114,524. לכך יש להוסיף מאות אסירים שלא עברו את הליכי הרישום והוצאו להורג מיד בבואם.

ממאי 1944 התחילו להגיע למחנה משלוחים גדולים של יהודים שעברו את הסלקציה באושוויץ. בחודשים מאי-יוני הגיעו ארבעה משלוחים, ובהם, בסך-הכול, 7,500 אסירים. ב-10 באוגוסט הגיע למאוטהאוזן משלוח של 4,589 אסירים יהודים ממחנה פלשוב. המשלוח הגדול האחרון בשנת 1944 הגיע בסוף ספטמבר עם 6,449 אסירים, מחציתם יהודים. בסך-הכול הגיעו בשנת 1944 לפי הרישומים 13,322 גברים יהודים ו-504 נשים יהודיות. מספר היהודים שנספו באותה שנה היה 3,437.

ב-25 בינואר 1945 הגיע המשלוח הראשון של מפוני אושוויץ למאוטהאוזן. בשבוע אחד הגיעו כ-9,000 אסירים בני לאומים שונים, מרביתם יהודים. גם ממחנות זקסנהאוזן, גרוס-רוזן ואחרים הועברו למאוטהאוזן אלפי אסירים ונקלטו במחנות-הבת של מאוטהאוזן. באפריל הגיע עוד זרם עצום של אסירים יהודים מהונגריה, שהועברו מארצם למחנות לאורך גבול אוסטריה עם הונגריה ומשם הועברו למאוטהאוזן.

בסך-הכול נרשמו בספרי המחנה בשנת 1945 24,793 אסירים חדשים. מספר האסיר האחרון היה 139,157 וניתן במחנה ב-3 במאי 1945, יומיים לפני שחרור המחנה.

מבנה המחנה

שטח המחנה נחלק לשלושה תחומים:

- א. מחנה האסירים;
- ב. המפקדה;
- ג. מגורי הס"ס.

מחנה האסירים תפס את חלקו העיקרי של שטח המחנה. נכללו בו שלושה חלקים: מחנה מס' 1 – מחנה המגורים ובו 20 צריפי-עץ, שארבעה מהם נועדו להסגר רפואי (קרנטינה) ובהם שוכנו האסירים החדשים שלושה שבועות, עד להעברתם למדורים אחרים של המחנה. הצריף האחרון, מס' 20, הופרד בגדר אבנים ותחילה היו בו מגוריהם של שבויי המלחמה הסובייטים;

מחנה מס' 2 – איזור בתי-המלאכה ובו כארבעה צריפים. מתחילת 1944 היה אף הוא תחום הסגר רפואי;

מחנה מס' 3 נבנה באביב 1944. תחילה היו בו שישה צריפים ואליהם הועברו מקיץ 1944 האסירים החולים והתשושים ביותר לפני רציחתם. כול צריף היה מיועד למגורי 300 אסירים, אך על-פי-רוב דחסו לתוכו אסירים במספר כפול ואף יותר מכן.

מול השער הראשי היה מגרש המיסדרים. שם חייבים היו האסירים לעמוד למיפקד בוקר וערב, ושם נערכו גם הוצאות להורג בנוכחות כול האסירים. מצידו השני של מגרש המיסדרים היו שלושה בנייני-אבן. שניים מהם נועדו לשירותי המחנה (מטבח, מקלחות ומכבסה) ובשלישי היו בתי-הסוהר (הבונקר) ותא הגזים, שהוסווה כמקלחת. מתחת לבונקר היתה המשרפה ובתא סמוך הוצאו אסירים להורג בירייה.

מחוץ לגדר המחנה היה 'מחנה הרוסים' ובאביב 1943 הפך לבית-חולים של המחנה. כחודש לפני השחרור, באפריל 1945, הוקם מחוץ לגדר המחנה מחנה אוהלים, ובו 14 אוהלים גדולים בשביל יהודי הונגריה שהוצאו ממחנות לאורך הגבול בין אוסטריה להונגריה, וכן ליהודים מכול רשת מחנות מאוטהאוזן לפני הוצאתם למחנה גונסקירכן. מחנה מאוטהאוזן כולו השתרע על-פני כ-150,000 מטרים רבועים.

בראשית 1940 הוקם במרחק של חמישה ק"מ מהמחנה, מחנה גוזן כשלושה למחנה הראשי, במחנה החדש רוכזו אסירים שהועסקו בעבודות חציבה בשתי המחצבות של גוזן.

המשטר במאוטהאוזן

עד פרוץ המלחמה נהג במחנה מאוטהאוזן משטר זהה למשטר שבמחנות ריכוז אחרים בגרמניה. רוב האסירים שהגיעו בשנת 1938 היו פושעים מועדים שהועברו מדכאו עם שומריהם אנשי ס"ס, והעתיקו למקום את הסדרים הנהוגים במחנה המוצא. לבד מן העבודה המפרכת, לא היו אז התנאים חמורים ביותר. עם פרוץ המלחמה חל שינוי יסודי באופי המחנה והמשטר בו, ובתוך פרק זמן קצר גדל מספר האסירים, מ-994 בסוף שנת 1938 ל-2,666 בדצמבר 1939.

המחנה הפך למקום ריכוז והכחדה של 'יסודות מדיניים בלתי רצויים' ברייך וגם למקום דיכוי והכחדה של יסודות מתנגדים מארצות הכיבוש. מאמצע 1940 שוב לא היו רוב האסירים

גרמנים. למחנה הובאו כ-7,500 אסירים ספרדים רפובליקנים ואנשי הבריגדות הבין-לאומיות שלחמו לצידם של הרפובליקנים במלחמת האזרחים בספרד. למחנה הובאו גם כ-8,000 אסירים פולנים, בעיקר אנשי האינטליגנציה, שנאסרו במגמה לשתק את שכבת המנהיגות בפולין הכבושה. בצורה דומה נהגו גם בצ'כים. השינוי באוכלוסיית האסירים גרר הרעה דרסטית בתנאים ששררו במחנה. הוחמרו היחס לאסירים והעונשים, מנות המזון קוצצו, האסירים שוכנו בצפיפות רבה יותר, הורעו תנאי התברואה, ובעקבות זאת פשטו מגיפות טיפוס הבהרות ודיזנטריה וגדלה מאוד התמותה. בשנת 1939 נרשמו 445 מתים, ואילו בשנת 1940 הגיע מספר האסירים שמתו במחנות מאוטהאוזן וגוזן ל-3,846.

בשנת 1942 חל עוד שינוי מהותי במשטר בעקבות המגמה להרחיב את התעשייה הצבאית במחנות. הורגש אז מחסור חמור בכוח-עבודה ברחבי הרייך וגדל הצורך לנצל בצורה יעילה את כוח-העבודה של אסירי מחנות הריכוז.

מסתיו 1943 הופנו רוב אסירי מאוטהאוזן לעבודה בתעשייה צבאית באיזור. האסירים הועסקו בעיקר בבניית מנהרות תת-קרקעיות שבהן עמדו להקים מפעלים להרכבת רקטות ולייצור חלקי מטוסים. בתוך זמן קצר גדל מספר האסירים במחנה במידה ניכרת. במרס 1943 היו במחנות מאוטהאוזן וגוזן כ-14,800 אסירים, ואילו בדצמבר אותה שנה הגיע מספרם ל-26,000. בשיא גודלם, במרס 1945, היו במחנה מאוטהאוזן כ-84,000 אסירים.

סגל הפיקוד ובעלי התפקידים מקרב האסירים

המפקד הראשון של מחנה מאוטהאוזן היה ס"ס שטנדרטנפירר אלברט זאואר. כבר באוגוסט 1939 בא במקומו ס"ס שטנדרטנפירר פרנץ צירייס, והוא נשאר בתפקידו עד סוף המלחמה. למרותו סרו שבעה קציני ס"ס וראשי אגפים. סגנו של צירייס ומפקד מחנה האסירים היה ס"ס האופטשטורמפירר גאורג בכמאייר, ולו היו שני סגנים ולרשותם סמלים בתפקידי קצין הרישום (Rapportführer), הממונה על העבודה (Arbeitseinsatzführer), והממונה על הגיוס לעבודה (Arbeitseinsatzführer) וכן מפקדי צריפים (Blockführer) ומפקדי פלוגות עבודה (Kommandoführer). ב-30 בספטמבר 1944 היו במחנה מאוטהאוזן 91 מפקדי צריפים ומפקדי פלוגות עבודה מאנשי ס"ס. בראש המחלקה הפוליטית של המחנה, שהיתה כפופה ישירות למשטרת הביטחון, עמד ס"ס האופטשטורמפירר קרל שולץ ולו כ-19 סמלים ואסירים רבים. יחידות המשמר של המחנה, מפקדי הצריפים ומפקדי קבוצות העבודה השתייכו ליחידת 'גולגולת המת' מיוחדת של מחנה מאוטהאוזן.

רוב בעלי התפקידים מבין האסירים במחנה מאוטהאוזן הורכבו מקרב הפושעים הפליליים. שלטונות המחנה עודדו להתייחס בקשיחות לאסירים מן השורה. לאסירים בעלי התפקידים היתה שליטה מלאה על חיי הנתונים לפיקודם. התפקידים העיקריים שבידי האסירים היו: זקן

המחנה (Lagerälteste) וסגניו, וכן רשמי המחנה (Lagerschreiber). הפיקוח על העבודה ניתן בידי הקאפו (Kapo). בצריפים שלטו זקן הצריף (Blockälteste), רשם הצריף (Blockschreiber) וזקן החדר (Stubenälteste). לכול בעלי התפקידים הוענקו זכויות יתירות.

האסירים לפי קבוצות לאומיות

הפולנים היו הקבוצה הלאומית הגדולה ביותר במחנה. האסירים הפולנים הראשונים הגיעו ב-9 במרס 1940 ואותה שנה הגיעו עוד תשעה משלוחים. כולם הועברו למחנה גוזן. בשנת 1944, לאחר דיכוי מרד ורשה הפולני, הגיעו המשלוחים האחרונים של פולנים. פולנים ממוצא גרמני יכלו להשתחרר כאשר הצהירו על השתייכותם לעם הגרמני (פולקסדויטשה). עם המשלוחים הראשונים הגיעו סטודנטים פולנים ואנשי מחתרת. בסתיו 1940 הוציאו להורג. בספר הנספים של המחנה רשומים שמותיהם של 30,203 פולנים, ביניהם יהודים פולנים רבים. בסך-הכול היו במחנות מאוטהאוזן קרוב ל-50,000 פולנים. באמצע 1940 הובאו, כאמור, קבוצות של ספרדים רפובליקנים. מספרם הגיע בסך-הכול לכ-8,000. בשנים 1941-1942 מתו במחנה כ-4,200 מהם. הם היו קבוצה מלוכדת היטב. משלוחי האסירים הצ'כים הגיעו ברובם בשנים 1941-1942. נכללו בהם בעיקר אסירים מדיניים וביניהם יהודים, קומוניסטים ואינטלקטואלים מכול שדרות החברה. בחודשים הראשונים של שנת 1942 הגיעו שלושה משלוחים ובהם 970 אסירים, והם נרצחו במהרה בידי זקני הצריפים והקאפו. לאחר התנקשות לוחמי מחתרת צ'כים בחיי ריינהרד היידריך ב-29 במאי 1942 בפראג הובאו 253 צ'כים למאוטהאוזן ושם נרצחו. הנשים ביניהם הובלו בקבוצות לתא הגזים. מרבית האסירים הצ'כים של מאוטהאוזן נרצחו בשלושת החודשים שלאחר ההתנקשות בהיידריך. בסך-הכול הגיעו למחנה כ-5,200 צ'כים. אין נתונים על מספר הצ'כים ששרדו. רוב הרוסים במחנה היו שבויי מלחמה. הם שוכנו בצריפים נפרדים שהוקמו בשטח מיוחד, 'מחנה הרוסים'. מתוך כ-5,000 שבויים שהובאו במשלוחים הראשונים למחנה, נותרו בחיים עד מרס 1942 לא יותר מ-80. קבוצה מיוחדת של שבויים רוסים במאוטהאוזן היו אסירי 'מיבצע-K' – קצינים או סמלים שנמלטו משביים ונתפסו. הם הועברו כאסירים בדירוג החמור ביותר למאוטהאוזן. במסגרת ההיא הועברו למחנה מאוטהאוזן 4,300 עד 5,040 שבויים, הוחזקו בתנאים קשים במיוחד, ובתוך כמה שבועות מתו רבים מהם. בתחילת פברואר 1945 מרדו כ-500 מהאסירים ההם והצליחו לפרוץ אל מחוץ לגדר המחנה ולהתפזר בסביבה. במיבצע מהיר שבו השתתפו

בעיקר תושבי הסביבה, נלכדו או נרצחו כול הנמלטים, פרט לשמונה, ועל קיומם נודע בגמר המלחמה.

נוסף לקבוצות הלאומיות שנזכרו כאן היו במחנה בזמנים שונים קבוצות גדולות של אסירים צרפתים, איטלקים ויוגוסלבים, נוסף לאסירים הגרמנים.

גורל היהודים במחנה

עד אביב 1941 הגיעו למחנה רק יהודים מעטים, ורובם נספו בתוך זמן קצר בעבודה במחצבה ובהתעללויות. מ-1941 התחילו להגיע למחנה קבוצות יהודים. הקבוצה הראשונה היתה של יהודים מצ'כיה שהגיעו עם המשלוחים של אסירים פוליטיים צ'כים. אנשי הס"ס, הקאפו וזקני הצריפים התאכזרו לקבוצת היהודים ובתוך זמן קצר מתו כולם.

בשנת 1941 הגיעה קבוצה שנייה של כ-900 יהודים מהולנד, שהיו בני-ערובה שנלקחו בעקבות מהומות בערי הולנד נגד הכיבוש. בסוף 1941 נותרו רק תשעה מהם בחיים ואף אחד מהם לא זכה להגיע ליום השחרור.

מאמצע שנת 1944 ואילך החלו להגיע קבוצות גדולות הרבה יותר. במאי-יוני 1944 הגיעו, כאמור, כ-6,000 יהודים מהונגריה שעברו את הסלקציה באושוויץ ונשלחו לעבוד במחנות מאוטהאוזן. אחריהם הגיעו 4,600 יהודים ממחנה פלשוב שליד קרקוב. גם ביהודים ההם נהגו בצורה אכזרית יותר מבשאר האסירים. הם הועסקו בכריית מנהרות למפעלי תעשיית הנשק. העבודה התנהלה בשלוש משמרות, בקצב מזורז מאוד. מדי חודש הגיעו אלפי אסירים חדשים, כמספר הנספים באותו פרק זמן. לא נעשה כול מאמץ לחסוך בכוח-אדם. האסירים שהגיעו למחנה במלוא כוחם, היו כעבור חודש-חודשיים לשברי-אדם שאך בקושי השתרכו על רגליהם. יהודים הופלו לרעה והתקיימו בתנאים גרועים בהרבה משל קבוצות אחרות. רעב ומחלות כתוצאה מהרעב היו יותר מ-95% מסיבות המוות.

מ-25 בינואר 1945, עם הפינוי הכללי של מחנות אושוויץ, החל להגיע למחנות מאוטהאוזן גל שני של משלוחים והיהודים היו בהם רוב האסירים. במשלוחים ההם הגיעו יותר מ-9,000 אסירים. הם נשלחו, כקודמיהם, לעבודה בעיקר בחפירת מנהרות תת-קרקעיות במחנות-בת שונים.

הקבוצה הגדולה האחרונה שנשלחה למאוטהאוזן היתה של יהודי הונגריה. מסתיו 1944 נשלחו כמה רבבות מיהודי הונגריה להקמת קו ביצורים בגבול שבין אוסטריה להונגריה. עם התקרבות החזית, בחודשים מרס-אפריל 1945, פונו המחנות והאסירים נשלחו במסעות רגליים למאוטהאוזן. רבים נספו בשעת הפינוי. במאוטהאוזן שוכנו במחנה האוהלים, שכבו שם על קרקע בוצית בצפיפות רבה. במקום לא היו תנאי תברואה כלשהם. לא מים זורמים ולא בתי-שימוש, ורק חפירה לעשיית הצרכים. אוכל סופק בכמויות מזעריות. עד מהרה פרצו

מגיפות המונים של טיפוס הבהרות ודיזנטריה והפילו חללים רבים. ב-9 באפריל היו במחנה האוהלים יותר מ-8,500 אסירים. אותו זמן החלו להעביר למחנה האוהלים גם את כול האסירים היהודים מהמחנה הראשי וממחנה גוזן. על-פי הערכות זehירות מתו במחנה האוהלים כ-3,000 אסירים. ב-16 באפריל הוצאה הקבוצה הראשונה של אסירים ממחנה האוהלים למחנה גונסקירכן, כ-60 ק"מ ממערב למאוסהאוזן. שאר האסירים הועברו לגונסקירכן בשתי קבוצות בהפסקה של כמה ימים. הקבוצות עשו את הדרך במסע רגלי מפרך, וכול הנחשלים בדרך נורו במקום.

שלב החיסול

במחצית השנייה של שנת 1944 גבר זרם האסירים שהובאו למחנה, ובסוף פברואר 1945 היו במחנה 83,399 אסירים. התמותה עלתה לממדים מירביים. על-פי הרישומים הרשמיים של המחנה מתו בחודשי ינואר-מאי 24,613 אסירים. אך מספר הנספים היה גדול בהרבה, כי רבים כלל לא נרשמו בספרי המחנה, מכיוון שההעברות התכופות לא איפשרו ניהול של רישום מדויק. בגלי המועברים הגיעו המשלוחים ממחנות שפונו – גרוס-רוזן, ברגן-בלזן, אורנינבורג, דורה-מיטלבאן, נוינגמה, בוכנולד, רונסבריק, זקסנהאוזן ומחנות קטנים אחרים. בסוף מרס 1945 ובאפריל הועברו האסירים ממחנות-בת למחנה הראשי במסעות רגליים. כול האסירים שלא היו מסוגלים לצעוד הומתו בזריקות פנול בלב, והגוויות נקברו בשטחי המחנות.

במחנה הראשי המלא על גדותיו השתרר אי-סדר מוחלט. הצפיפות הגדולה ומנות המזון המוקטנות החישו את מותם של רבים. בבית-החולים תועדו מקרים של קניבליזם. המשרפות לא הספיקו לשרוף את כול הגוויות. קבר ענקי נכרה ליד גדר המחנה והוטמנו בו כ-10,000 גוויות. אותה עת, באפריל 1945, הוחל בשריפת המסמכים ובשחרור אסירים מועדפים, במיוחד פושעים מועדים וותיקי המחנה וממלאי תפקידים. שוחררו גם אסירים נורווגים, דנים, הולנדים, בלגים וצרפתים, ונמסרו לידי אנשי הצלב-האדום הבין-לאומי, והם העבירו לשווייץ. היהודים, כאמור, הועברו כולם למחנה גונסקירכן בתנאים חמורים ביותר, והבידוד התפרש בעיני האסירים כצעד לקראת רציחתם.

ב-3 במאי הועברה השמירה על המחנה לידי יחידת משטרה מוינה. למחרת, ב-4 במאי, הופסקה היציאה לעבודה ואנשי הס"ס נראו עוזבים את שטח המחנה. באותו יום רצח ממונה על הבונקר את כול האסירים שהועסקו במשרפה ובבונקר, פרט לאחד. למחרת, ב-5 במאי בשעה 11.30 נכנסו למחנה שתי שריוניות של צבא ארצות-הברית. האסירים פתחו את השערים והמחנה שוחרר.

מספר האסירים שעברו את מאוטהאוזן נאמד ב-199,404. מספר האסירים שנספו במחנות מאוטהאוזן נאמד ב-119,000 נפש, מתוכם 38,120 יהודים. בהערכה זו כלולים קורבנות מבצע הרטהיים (Hartheim). מאוגוסט 1941 ועד אוקטובר 1942, ואחר-כך מאפריל 1944 ועד סוף אותה שנה, נשלחו באופן קבוע מרשת מחנות מאוטהאוזן אסירים חולים ותשושים, וכן אסירים 'לא רצויים', ובכללם יהודים, למבצר הרטהיים שליד לינץ, לשם המתתם בתא הגזים שבמקום, שפעל במסגרת מיבצע אותנסייה. ביטוי לסבלם של הכלואים במאוטהאוזן ניתן ביצירתו של המלחין היווני מיקיס תיאודורקיס, 'הבלדה על מאוטהאוזן', המבוססת על יצירתו של המשורר היהודי-היווני יעקובוס קמבנליס.